

"רשימת ספרי 'בן מלך' שיצאו לאור עד עתה:

- תחומות
- ספרות העומר והג
- הסביבות
- ימי בן המצרים - מלח
- ובולו
- ימים נוראים
- תחומות
- תוכנה
- ימי הפרנס
- ההגות של פסח
- בעניני מצוות המדיניות
- שמואל
- תורה ודבר
- שבת קודש

ניתן להשיג: yechonben@melech@gmail.com | באר"ב ניתן להשיג: salea@yefenofbooks.com | Warehouse: 842450220

פרשת ואתחנן (נחמו) תש"פ
גליון מס' 116

בסייעתא דשמיא

אוצרות בן מלך

מתורתו של מו"ר רבינו הגדול רבי לייב מינצברג זצוק"ל רבה של קהל עדת ירושלים

פרשת ואתחנן

מצוה זו. אולם כיון שחטאו וירדו ממעלתם, הוצרך אף מטבע הלשון להשתנות בעקבות כך, ובלוחות האחרונות נקט הדיבור לשון 'שמור', הוראה שיש עמה אזהרה, כדי להוסיף משנה תוקף לחומרת המצוה.

כמו כן נתחדשה תוספת דברים בדיברות האחרונות, כאשר הכתוב מטעים את חובת שמירת השבת בכך שהיינו עבדים במצרים, וכיון שהוציאנו ה' משם עלינו לעבדו ולשמוע בקולו. וכפי שפירש רש"י - 'על מנת כן פדאך שתהיה לו עבד ותשמור מצותיו'. אף תוספת זו נדרשה

שמור את יום השבת לקדשו (ה, יב)

מצות קידוש השבת, כאחת מעשרת הדיברות, מופיעה בפרשת יתרו בלשון 'זכור את יום השבת לקדשו' וכאן כתובה בשינוי לשון 'שמור את יום השבת לקדשו'.

כן מוסיף כאן הכתוב דבר שלא הזכיר בפרשת יתרו - 'וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים ויוציאך ה' אלקיך משם ביד חזקה וזרוע נטויה על כן צוך ה' אלקיך לעשות את יום השבת' (פסוק יד).

וידועים דברי חז"ל כי 'זכור ושמור בדיבור אחד נאמר' (ר"ה כז.), אמנם מצינו עוד בחז"ל (עיין ב"ק נה.) כי עשרת הדברים שבפרשת יתרו היו כתובים על הלוחות הראשונות, ואלו שבמשנה תורה היו כתובים על הלוחות האחרונות, אחר שהראשונות נשתברו. ויש להבין, מה נשתנו האחרונות מן הראשונות לענין צורת הציווי על קידוש השבת, ומה משמעות שינויי הלשון שנקט הכתוב ביניהם.

ונראה כי ההבדל ביניהם יסודו בכך, שהלוחות הראשונות ניתנו קודם החטא, בעוד האחרונות ניתנו לאחר החטא. לפני החטא, לא היה צורך להזהיר את ישראל בלשון 'שמור' על קידוש השבת, אלא די היה בנקיטת לשון 'זכור' כדי ללמדם על

בגליון

פרשת ואתחנן

ביאורי פסוקים..... עמוד 1

בענייניא דיומא

אחותי שנתאחו לי בגלות..... עמוד 5

חמשה עשר באב..... עמוד 9

פרנס השבוע

עץ חיים היא למחזיקים בה

ברכת מזל טוב לכבוד

מורנו שליט"א

לרגל שמחת אירוסין בנו הבה"ח צבי יהו"ל נכד לרבנו הגדול בעל ה'בן מלך' זצוק"ל עב"ג בת יידינתו הנכבד מחשובי אברכי קהילתנו

הרה"ח רבי **חיים הירשמן** שליט"א

שתרם עבור הוצאות הדפסת גליון זה לזיכוי הרבים

זכות הפצת אור תורתו הבהירה של רבינו בעל הבן מלך תעמוד להם ולמשפחתם להתברך בכל הברכות האמורות למחזיקי התורה לראות ברכה והצלחה בכל אשר ילכו ויפנו

להנצחתו ותרומות 'פרנס השבוע' החודש
אפשר להתקשר לטלפון מס' 054-8422488

יו"ל ע"י מכון 'כתבי בן מלך'

לתרומות והנצחות נא לפנות ל' 054-8422488

לקבלת העלון במייל, ניתן להצטרף בכתובת
mechonbenmelech@gmail.com

כתובת המכון: אוהב ישראל 1/9, ביתר עילית

לתגובות והערות נא לפנות ל' 052-7616048

לקהל שוחרי תורת ה'בן מלך' ואוהבי התורה בכל מקום שהם

הננו בזה בקריאה של חיבה לשוחרי התורה,
להיות שותפים וידידים איתנים למפעל הכביר של מכוננו
להפיץ על פני תבל את אורו המיוחד והבהיר בתורה של
מורנו ורבינו בעל ה'בן מלך' 'זצוק"ל

ולתמוך בבית היוצר 'מכון כתבי בן מלך', אשר אך ורק מכוחו יוצאים
לאור כל גנזי תורתו של רבינו ושיעוריו המרובים, כאשר זכינו לראות את
הכרכים הרבים נדפסים ויוצאים לאור עולם, ופתחו אופקים חדשים בפני
כלל שוחרי התורה

מהררי ציון יוצאת הקריאה, בואו לעזרת ה' בגבורים, המשימה הגדולה
עדיין לא הושלמה ודורשת משאבים רבים מדי חודש בחדשו.
נא זכו והצטרפו להימנות למצווה חשובה זו של הרבצת והפצת אור
התורה לזכות את הרבים, הטו שכס וטלו חלק במשימה הגדולה
פנו עתה להנהלת המכון והצטרפו למשפחת התורמים והמנויים
לדבר המצוה הגדולה הנתונה בידינו

באין מענה השאירו הודעתכם ונשוב אליכם בהקדם

- ספרים
- למעלה הימנה
- סדרת ספרים
- ביאורים ומאמרים
- על חשיבות חשיב הורה
- ספרים
- על חשיב
- ספר
- המת ומחשבה
- ביאורי סודר
- ספר
- אמנה ומחון
- מגאן
- תורה ודעת
- אמריים
- הורה ודעת

הנצחות תורמים

קו בן מלך
03-3077354

מחנה מכון

סניפים 94 מקומות מכירה

עמדת חשיבה בבית מסת
למנוח סניפיו רבים
מחולקים לפי נושאים
בכל התחומים

רשימת ספרו בן מלך
בתיבת המנוחות בביתו העליון

מספר התקלה 054-8422488
כתובת ארזים ישראל 1/9
ביתר עילית
קמחיה מכרה לפי סניף 46
לתיבת הארזים
mechonbenmelech@gmail.com

בשורה טובה למבקשי ה'
ניתן להאזין לשיעורי רבינו זצוק"ל בקו השיעורים
'קו בן מלך'
03-3077354

ישנה אפשרות לבחור במאגר הממוחשב ולהאזין לשיעורים
בפרישת השבוע
שמעו ותחי נפשכם
ויהי רצון שנתנה להגדיל תורה ולהאדירה
מכון כתבי בן מלך
הנהלה

הודעה חשובה ומשמחת
לתורמי המכון
ניתן לקבל החזר מס
על תרומות למכון בגובה של
עד 35% מערך התרומה
לפי סעיף 46

ענינה לקיחת הבשר לרשותו אלא האכילה בלבד],
למרות היותם שייכים לזולתו.

והנה ספר דברים כנוהו חז"ל 'משנה תורה',
שתכליתו לחזור ולשנות את דברי התורה בתוספת
ביאור ועומק טעם, כמו שפירש הכתוב בראש
הספר - 'הואיל משה באר את התורה הזאת' (א, ה)
- לכך נתוסף בו לשון 'לא תתאוה', לשם העמקת
ענין האיסור, כי לא רק החמדה אסורה, אלא כל
נתינת עין בנכסי הזולת שאינם שלו - אסורה,
ואף אם אין בשאיפה זו הפסד חבירו מנכסיו אלא
התאוה להשתמש בהם שלא כדין, גם היא מהוה
פגיעה בזכויותיו של הזולת, ואיסורה כאיסור
החמדה כנ"ל.

* * *

**ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל
מאודך (ו, ה)**

מקרא זה דרשוהו חז"ל (ברכות נד.) **בכל לבבך**
- בשני יצריך ביצר טוב וביצר הרע, **ובכל נפשך**
- אפילו הוא נוטל את נפשך, **ובכל מאודך** - בכל
ממונך, דבר אחר, **בכל מדה ומדה** שהוא מודד לך
הוי מודה לו. אמנם בפשוטו של מקרא, פירשו
הראשונים (עיין אבן עזרא, רמב"ן) שכל הלשונות
הללו הם ביטויים המתפרשים על עצם מהותה
של אהבת ה'; **בכל לבבך** ובכל נפשך - מורה על
אהבת ה' בדעת ובמחשבה ובכל כוחות הנפש,
ולשון **ובכל מאודך** - הוא ממשמעות 'מאוד',
כלומר אהבה עצומה ומופלגת במאוד מאוד.

אולם בפרשת 'והיה אם שמוע' דלהלן (יא, ג),
לא נאמר אלא - **לאהבה את ה' אלקיכם ולעבדו בכל
לבבכם ובכל נפשכם**, ולא נאמר "ובכל מאודכם".
והרבה הקשו מה נשתנה פרשה ראשונה מפרשה
שניה, שעל אף שעניינם דומה, החסיר בה הכתוב
לשון זה. ותירצו המפרשים בכמה פנים, ורובם
מוסבים על מדרשו 'בכל ממונך'.

אמנם לפי הפשט נראה לבאר, כי הנה בכך
שלא נאמר לשון "מאוד" בפרשת 'והיה אם שמוע'
- אין תימה. שכן דרך המקרא בכל מקום להזכיר
"לב ונפש" בלבד, כגון - **כי תדרשנו בכל לבבך**
ובכל נפשך (ד, כט); **ולעבדו את ה' אלקיך בכל**
לבבך ובכל נפשך (י, יב); **הישכם אוהבים את ה'**

בעקבות ירידת מעלת ישראל לאחר החטא, אשר
מחמתה הוצרכו לתוספת חיזוק והערת הלב,
שישיו תמיד לנגד עיניהם את יסודות חובת עבודת
ה' וקיום מצוותיו.

* * *

**ולא תחמוד אשת רעך ולא תתאוה בית רעך שדהו
עבדו ואמתו ושורו וחמורו וכל אשר לרעך (ה, יח)**

מלבד אשר הוזהרנו על הפגיעה הממשית
בזולת, הוזהרנו תורה גם על איסור 'לא תחמוד'.
הרבה תמהו על פשר המצוה הזאת, כיצד יתכן
לצוות על האדם שלא לחמוד בלבו דבר המוצא חן
בעיניו אשר ראהו בידי חבירו, וכי מה רע יש בכך
שיחפוץ לב האדם לזכות בחפץ או רכוש כדרך
אשר זכה בו זולתו. (עיין אבן-עזרא שמות כ, ג).

אך הנכון הוא, כי גם מצוה זו, כשאר המצוות
שנכתבו על לוח זה, עניינה פגיעה בזולת, ואכן
אין כוונת התורה שלא יחפוץ לב האדם בחפץ
כדוגמת אשר לזולתו. אלא האיסור הוא על האדם
החומד את חפץ חבירו לעצמו, כלומר שאיפת
לבו שאותו החפץ השייך לזולתו יעבור בדרך
כלשהי לרשותו. וכיון שזו היא תקוותו, הרי זה
מהוה פגיעה בזולת, ועל כך הוזהירו הכתוב 'לא
תחמוד'. אבל מי שחמד לבלו דבר הנאה בעיניו
כדוגמת אשר לחבירו, אך אין הוא מעלה על לבו
לזכות בכך ע"י הפסדו של הלה, אין בכך משום לא
תחמוד, שכן ברצון זה אין כל פגיעה בזכות הזולת.
והנה בעוד אשר בפרשת יתרו לא הוזכר אלא
'לא תחמוד', נתחדש בעשרת הדיברות שבפרשת
ואתחנן (ה, יח) גם לשון 'לא תתאוה', ויש להבין מה
משמעותו של הוספת לשון זה.

והנראה לבאר, כי החמדה והתאוה - שתי
מידות שונות הן: 'החומד' הוא הנותן עיניו ברכוש
זולתו ולבו חומדו לעצמו, ושאיפת לבו היא
שאותו החפץ השייך לזולתו יעבור בדרך כלשהי
לרשותו [כדוגמת 'לא יחמוד איש את ארצך' (להלן
לד, כד), כלומר שלא יתנו בה עיניהם לכובשה].
אולם 'המתאוה' מידה אחרת לו, הלה אינו שואף
דווקא שיעבור רכוש חברו לידי, אלא 'מתאוה'
הוא להשתמש ולהנות בהם אף שלא כדין, [כמו
'כי תאוה נפשך לאכול בשר' (דברים כב, כ), שאין

אלקיכם בכל לבבכם ובכל נפשכם (ג, ד); **ושמרת ועשית אותם בכל לבבך ובכל נפשך** (כו, טז); **כי תשוב אל ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך** (ל, ט). ועוד הרבה כיו"ב. נמצא אפוא שבפרשת 'והיה אם שמוע' לא שינה הכתוב מלשונו בכל מקום, ואדרבה, דווקא פרשת 'שמע' היא שנתייחדה ויצאה מן הכלל, אשר מלבד הזכרת "בכל לבבך ובכל נפשך" - הרחיב כאן הכתוב את הדיבור והוסיף - "ובכל מאודך".

ונראה כי אכן מעלתה ויחודה של פרשת 'שמע' ישראל, הוא הטעם להרחבת דברים מיוחדת זו. שכן פרשת "שמע ישראל ה' אלוהינו ה' אחד" - מבחינת תוכנה ומשמעותה - זוהי הקריאה הבסיסית ביותר להכרת עם ישראל במציאות ה', והאמונה באלוקותו ובאחדותו, ואשר מתוך הכרה זו נובעת מצות אהבת ה', והקדשת כל כוחות הנפש ורצונות הלב לעבודתו. לפיכך דווקא פרשה יסודית זו נתייחדה מכל המקראות הדומים לה, ובה הוסיף הכתוב והרחיב בהפלטת מצות אהבת ה' - בכל לבבך, ובכל נפשך, ובכל מאודך.

* * *

ושננתם לבניך ודברתם במשבתך בביתך ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומך (י, ט)

יש להתבונן מה טעם הקדים הכתוב "ובשכבך" ל"ובקומך", והרי זמן הקימה קודם בסדר היום לזמן השכיבה. ובגמרא (ברכות ב.) פריך לתנא דמתניתין - מאי שנא דתני דערבית ברישא לתני דשחרית ברישא, ועיין בתוס' שם שפירשו שהיה ראוי לכתוב את של שחרית תחילה, כמו שמצינו בקרבן התמיד שהקדים הכתוב את הכבש האחד בבוקר, ואחריו את הכבש השני בין הערבים.

והנה היה מקום ליישב בפשטות, שעל אף שהבוקר נחשב לזמן הקודם לערב בהנהגת סדר יומו של האדם, וכפי שאכן מצינו בקרבן התמיד, הרי שבהתייחסות למעשה השינה וההשכמה, באמת ראויה השכיבה להיזכר תחילה, שאם אין שכיבה - קימה מנין. ולכן דקדק הכתוב ונקט כסדר הזה - "ובשכבך ובקומך".

אולם נראה שאין צורך בכך, כי הנה לאחר שהקדים הכתוב את יסודות הפרשה - "שמע

ישראל" ומצות "ואהבת את ה' אלוהיך" - מכאן ואילך סדורים כל פרטי הפרשה בדרך "לא זו אף זו"; ראשונה פותח הכתוב - "והיו הדברים האלה... על לבבך, ושננתם לבניך ודברתם במ" - כי לגודל חביבות הדברים, כל שיחת היום, עליה להיות מוסבת על הדברים האלה, וכפי שדרשו חז"ל (יומא יט): "ודברת במ - במ ולא בדברים אחרים". ומעתה מפרש הכתוב את גדר תמידיות המצוה, ללמדנו כי מצות תלמוד תורה אינה מוגבלת לזמן כלשהו, אלא עליה להקיף את כל זמנו של האדם בלא שיעור, שאין לך שעה הפטורה מן העסק בה, וכאן מפרט הכתוב את הזמנים - מן הפשוט אל המיוחד: "בשבתך בביתך" - כלומר בשעה שהאדם שוכן במקומו ודעתו מיושבת עליו, ולא זו בלבד אלא אף "בלכתך בדרך" - בשעת טירדא וטורח - אף אז לא יפסקו דברי התורה מפיו, ולא עוד אלא אף "בשכבך ובקומך" - אפילו בזמנים העומדים מחוץ לסדר יומו של האדם, בשעות שאין דרכו לעסוק במאומה - מצות תלמוד תורה אינה בטלה לעולם.

ואכן גם השכיבה והקימה מופיעות לפי סדר "לא זו אף זו". כי הנה זמן השכיבה, הגם שבשעה זו כבר סיים את סדר יומו, ואין דרכו לעסוק במלאכה אלא מבקש שינה לעיניו, מכל מקום לעומת שעת הקימה - נחשב הזמן הזה לראוי במקצת לעסק כלשהו, אולם שעת ההשכמה, בעוד שלא החל עדיין סדר היום כלל, היא שעה הנחשבת בעיני האדם כבלתי ראויה לשום עסק וענין. ולכן הקדים הכתוב שכיבה לקימה, כלומר לא זו בלבד שחובת תלמוד תורה כוללת שעת "ובשכבך", אלא אפילו "בקומך" - בשעה שאך הקיץ משנתו - לעולם לא יפסק פומיה מגירסא.

גם המשך הפרשה ערוכה על פי סדר "לא זו אף זו", שלאחר שנצטוונו על תלמוד תורה, הוסיף הכתוב לצוותנו יתר על כן, לא זו בלבד שסדר יומו ושיחתו של האדם יהא רצוף בעסק התורה, אלא אף במראהו ובדרך הילוכו יהא מוקף בדברי התורה: "וקשרתם לאות על ידיך" - כאות וזיכרון לדברים, וכעדות וחותם על זרועו להיותו בן לעם ה' הדבק באהבתו ובתורתו; ולא עוד אלא - "והיו לו טוטפות בין עיניך" - להתעטר בתפילין,

עליהם יתנוסס דגל דברי התורה, במזוזה הקבועה בהם.

נמצא כל איש מישראל מוקף ומסובב בקדושת ה' ותורתו, בכל מישורי חייו; בדיבורו, במראהו, ובמקומו. ואכן כל שלשת העניינים הללו, יסודם אחד במצות אהבת ה', אשר מכוחה נמשכת אהבת תורתו הקדושה והדבקות התמידית בה, שלא ימושו דברי התורה מאיתנו עד עולם.

לשם התפארות בדברי התורה, ונשיאתם בגאון תכשיט וזר על ראשו.

ולא זו בלבד שמראה תואר האדם מסובב בקדושת התורה, אלא - "וכתבתם על מזוזות ביתך" - גם פתחי ביתו יהיו נושאים את כבוד מלכות שמים ותורת ה'. וחובת מצות מזוזה מוטלת - לא רק על פתחי ביתו, המהווה מקום למגוריו של האדם, אלא אפילו "בשעריך" - "לרבות שערי חצרות ושערי מדינות ושערי עיירות" (רש"י), אף

בעניינא דיומא

אחותי שנתאחו לי בגלות

משפיע להם טובה, וישראל שומרים את התורה והמצוות אין זה כל כך חידוש. אך כאשר אין רואים מאת הקב"ה שום הארת פנים, רק יסורים וסבל ושמדות והריגות. ועם כל זה אינם מפנים עורף לתורה ולמצוות. אלא עדיין דבקים בו. הרי מראים בזה אהבה גדולה ועצומה לה'.

למרות שכבר אין הקב"ה מאיר פניו אלינו, ואדרבה הוא מסתיר פניו ומעניש אותנו, עם כל זאת אמונתנו ונאמנותנו לה' נשארת בתוקפה. לא רק שאין בועטים ונוטשים מחמת הסבל, אלא ממשיכים להידבק במסירות ומאמצים לקיום התורה. עוסקים בעמל התורה ובקיום המצוות, 'כל זאת באתנו ולא שכחנוך ולא שיקרנו בבריתך' (תהילים מד). 'ההרוגה עליך, ונחשבת כצאן טבחה, זרויה בין מכעיסיה - חבוקה ודבוקה בך' (הושענות).

והוא שהגויים מתלוננים על ישראל, והם השומרים הסובבים בעיר בשיר השירים 'מה דודך מדוד היפה בנשים מה דודך מדוד שככה השבעתנו'.

ובמדרש - 'ונחזה בך' אומות העולם אומרות לישראל עד מתי אתם מתים על אלוהיכם ומשלמין לו הה"ד 'על כן עלמות אהבוך' ועד מתי אתם נהרגין עליו כדכתיב 'כי עליך הורגנו כל היום' ועד מתי אתם גומלין טובות עליו ולו לעצמו והוא גומל לכם רעות, בואו לכם אצלנו ואנו ממנין אתכם

ההרוגה עליך - חבוקה ודבוקה בך

למרות שהגלות ביסודה היא עונש על חטאיהם של ישראל, אולם בסופו של דבר תקופה זו מהווה תקופת נסיון שבזכות עמידתם של ישראל בה בגבורה, היא מביאה אותם לתוספת מעלה וקדושה, ובזכות זאת הם זוכים לטובה הגדולה שתבוא בעת הגאולה השלימה.

כאשר עומדים בסבל ומתמודדים ומתגברים על הקשיים ונשארים למרות הכל בדרך התורה, רוכש עם ישראל קנייני קדושה ומתעלה לשלימות תכליתו. וכשם שבכל אדם בפרטות, הנסיון מביא לו חוסן ועילוי בנפש, בחינת 'נס להתנוסס'. כדאיתא במדרש - והאלוקים נסה את אברהם - כתיב (תהלים ס) נתתה ליראיך נס להתנוסס מפני קושט סלה, נסיון אחר נסיון וגידולין אחר גידולין בשביל לנסותן בעולם בשביל לגדלן בעולם כנס הזה של ספינה (בראשית רבה נה, א). וכן אמר דוד - בחנני ה' ונסני צרפה כליותי ולבי (תהילים כו, ב). הנפש צוברת עוז ועצמה, כאשר למרות הכל עומדת בנסיון. כך בכללות עם ישראל מביאה הגלות צירוף וזיכוך והתעלות שלא היה כמוה בימי הטובה.

וכאשר נעמיק להתבונן בדבר, יש בזה כמה צדדים של התעלות. האחד, במה שאינם נוטשים את הכל למרות הייסורים. כי כאשר הקב"ה

דוכסין אפרכין ואיטרטלין 'נחזה בך' ואתון אינון מחזיתיה דעלמא (שהש"ר פרשה ז פסקה ב).

רבי עקיבא אומר אדבר בנאותי ושבחי פני כל אומות העולם שהרי אומות העולם שואלין לומר מה דודך מדוד שאתם מתים עליו וכך אתם נהרגין עליו שנאמר 'על כן עלמות אהבוך' אהבונך עד מות. וכתוב 'כי עליך הורגנו כל היום' הרי אתם גבורים בואו התערבו עמנו' (מכילתא פרשת השירה וספרי פרשת ברכה ב).

למרות הכל אין ה' עוזב אותם לגמרי

סוד זה של הגלות וצרותיה, הוא הסוד של אהבת ה' וישראל משני הצדדים. כי ככל שגוברים הצרות, וככל שהעונשים איומים ונוראים יותר. נחשפת בזה אהבה יותר פנימית ויותר עצומה. הן באהבה שאוהב הקב"ה לישראל, והן באהבה שאוהבים ישראל להקב"ה.

ישנו גילוי של עוצם הקשר ביחס שבין הקב"ה אלינו, שמתראה רק בגלות. כי בעת הגלות רואים שלמרות החטאים והפשעים, שהם סיבת הגלות והקצף. אך אין הקב"ה נוטש אותנו לגמרי, ואפילו את השגחתו התמידית אינו מסלק מעלינו.

כי הנה כאשר הקב"ה מעניש את ישראל הרי זה בוודאי מחמת שפשעו ומרדו כנגדו, ועל כן מענישם כפי חומר מעשיהם. וככל שהעונש חמור ומחריד יותר, הרי זה משום שהחטא והמרד היה חמור ומכעים כלפי מעלה. אולם עם כל זה אינו עוזב אותם לנפשם, ואין הקב"ה משליך את ישראל ומזניח ידו מהם, אלא ממשיך להכותם ולייסרם עד אשר ישוּבו אליו. שלכאורה מאחר שחטאו כל כך עד שמכה בהם ומייסר אותם באופן נורא כל כך, אם כן כבר ראויים הם שינטשם וישליכם ממנו לעולמים. אך זאת לעולם לא - 'כי לא יטוש ה' עמו' (תהילים צד, יד). וכתוב - 'ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם לא מאסתיים ולא געלתיים לכלותם להפך בריתי אתם כי אני ה' אלוקיהם' (ויקרא כו, מד).

גודל הצרות עדות על עוצם הדביקות

אם כן כל גירוש וחורבן, כל אסון ופרעות בעם ישראל. הם רק עוד הוכחה לאהבת ה' העצומה אותנו. אהבה שאינה יכולה להתנתק בשום פנים ואופן. ולפי זה נמצא כי שיא האהבה התגלה בימי השואה האיומה, שעברו אז על עם ישראל גזירות אכזריות ומיתות משונות, עינויים והשפלות, צרות ויסורים שכמותם לא היו מיום היות האדם על פני האדמה. וכבר נתך עלינו כל חרון אף ה', מחמת שהיה קטרוג זעם קצף וחמה באופן נורא. ואם כן מדוע לא עזב את ישראל לגמרי. אלא הכה והכה לבלי חשך, אין זה אלא משום שהאהבה כה עמוקה היא. 'כי עזה כמוות אהבה קשה כשאלו קנאה'. כלומר עדיפים המוות והשאלו, ובלבד שתשאר האהבה ותבער קנאת האהבה.

דברים נוראים ונשגבים אלו, הם משמעות פסוק זה שבשיר השירים - 'כי עזה כמוות אהבה קשה כשאלו קנאה רשפיה רשפי אש שלהבתיה' (ח, י). והיינו שמרוב אהבה וקשר ודביקות, הדוד מקנא לכנסת ישראל על חטאיהם. ולשון זה של קנאה כ"שאלו" וכ"אש", מצינו בלשון הכתוב בתוכחת האזינו - 'כי אש קדחה באפי ותיקד עד שאול תחתית' (דברים לב). והיינו שמחמת שהאהבה היא עזה כמוות, על כן קשה הקנאה עד שאול, משום שאין קץ לאהבה, על כן יוקדת אש הקנאה עד שאול תחתית. כי ניתוק הוא נגד המציאות, ולכן האש קודחת ויוקדת עד שאול תחתית, מחמת רוב עוצם דביקות האהבה העזה.

עם ישראל מבקשים להתקרב אל ה' ללא תמורה

ומנגד גם עם ישראל הראו בתקופת הגלות, את אהבתם לה' יותר מכל תקופה אחרת. שהרי על 'נעשה ונשמע' אמרו חז"ל שזה היה בבחינת כפיה. וכאשר נתבאר, כי הובטחו טובה וברכה, ולהיות לה' לעם סגולה מכל העמים. אבל כאשר עם ישראל מוכה ומושפל ומוורעב בצורה איומה, נהרג ונשחט וכמעט נעשה בו כליה, ובכל זאת

1. ועל מדרש זה נתייחד החרוזים באקדמות - 'תאין ומתכנשין כחיו אדוותא, תמהין ושיילין ליה בעסק אתוותא, מנן ומאן הוא רחימך שפירא בריותא, ארום בגינך ספית מדור אריותא, יקרא ויאה את אין תערבי למרוותא, רעותך נעביד לייך בכל אתרוותא'.

נשארים נאמנים לה' ורודפים אחריו, הרי אז בא לידי גילוי תוקף הקשר והדביקות.

[וכפי שהוכח לאחר השואה שאחרי כל זאת, עם ישראל חזר שוב אל ה'. אחרי החורבן הגדול כאשר חזרו מבין תילי האפר העשנים. כמו יהודים ואמרו 'תגדל ויתקדש שמייה רבא'. המשיכו לקיים מצוות, לחגוג שבתות ומועדים, להקים בתים יהודיים. הכל חזר כאילו לא היה דבר. מייסדים ישיבות ובתי חינוך, לומדים תורה בהיקפים שלא היו מעולם, מהדרים במצוות, מחדשים חידושי תורה ומדפיסים ספרים וכו' וכו'].

על זמן זה ניתן לומר בלשונם של חז"ל 'באותה שעה צעקו כל אומות העולם ואמרו מה אלוקים של אלו עושה להם שכך נהרגין עליו'. אך ישראל דבקים בה', כי הקשר נצחי הוא. עם ישראל חושף את סוד האהבה הפנימית, הברית היא ברית של מציאות, של קודשא בריך הוא וישראל חד. תרין רעין דלא מתפרשין.

אז נתגלה כי האהבה של כנסת ישראל להקב"ה, היא מחמת שהיא חולת אהבה. למעלה מטעם ודעת, ובלי שום טובת הנאה. אלא כל רצונם הוא עצם הקשר עם הקב"ה. אין הם מבקשים ממנו לא שפע ולא ברכה ולא שכר, אין הם מתאוים אליו משום חסדו וטובו, אלא משתוקקים אל קדושתו - 'אהבה שאינה תלויה בדבר'.

פלא הליכת ישראל אל ה' אחר השואה

והנה במבט המקיף את מאורעות ימות עולם, ובוודאי כאשר נתבונן בתולדות עם ישראל, הרי מאורע השואה הוא מהמרכזיים ביותר בתולדות עם ישראל. מאורע שלא נשמע כמוהו בזוועותיו ובגודל החורבן וההשמדה. ואינו כמו גירוש ספרד ויתר מאורעות הגלות, אלא הוא דבר מרכזי ביותר, וכעין מאורע נס פורים וכדומה.

ומצינו שבפורים קבלו ישראל את התורה מאהבה, ונחשב זאת לדרגה נפלאה שזכו להגיע אליה.

אולם מה שאירע לאחר השואה הוא הרי מפליא פי כמה וכמה, כי בנס פורים אמנם קיבלו את התורה מרצון בלי כפיה, אך זה היה משום

'אהבת הנס' שנעשה עמהם ולכן גמלו להשי"ת בקבלת התורה מרצון.

אולם בימי השואה הרי לדאבוננו לא אירע נס, אלא אדרבה התקיים בנו הכתוב 'הרגת ביום אפך טבחת לא חמלת'. ומיטב העם היהודי נשרף בכבשונות האש. ולמרות זאת לאחר השואה שבו הניצולים ושרידי השואה וחיידו את קיום המצוות ולימוד התורה, באופן נרחב ביותר.

אם בנס פורים היתה זו אהבה התלויה בדבר, הרי לאחר השואה לא נראה שום ניצוץ של אהבה, אלא להיפך כביכול הקב"ה משליך אותנו מעמו ואינו חפץ בנו, ריצת היהדות החרדית אל ה' היא איפוא אהבה ללא שום סיבה, 'למעלה מטעם ודעת'.

וכמו שכתב בעל חובת הלבבות (שער אהבת ה' - פראק א) - כמו שנאמר על אחד מן החסידים, שהיה קם בלילה ואמר: אלוקי! הרעבתני, ועירום עזבתני, ובמחשכי הלילה הושבתני, ועוזך וגדלך הוריתני, אם תשרפני באש - לא אוסיף כי אם אהבה אותך ושמחה בך, דומה למה שאמר (איוב ג, טו) - הן יקטלני לו איחל. ואל הענין הזה רמז החכם באמרו (שיר השירים א, ג) - צרור המור דודי לי בין שדי ילין, ואמרו רבותינו, זכרונם לברכה, על דרך הדרש (שבת פח:) - אף על פי שמיצר לי ומימר לי דודי, בין שדי ילין.

כמה משבח הנביא את ישראל על רוב חסדם עם ה' בימי נעוריהם על הליכתם במדבר אחר ה' בארץ לא זרועה.

ובוודאי היא מעלה נשגבה שהיתה להם אז בתחילת דרכם. אולם הרי אז סמכו בבטחון כי הקב"ה בוודאי יספק להם כל צרכיהם במדבר. אולם בימי השואה הרי עם ישראל נשרף באש ונקרע לגזרים. ובכל זאת העם היהודי אינו נוטש את ה', אלא חוזר אליו וממשיך לרדוף אחריו. והרי זה שבח לישראל פי כמה וכמה.

ונראה פשוט כי כשם שכלפי נפלאות השי"ת נאמר 'הנה ימים באים נאם ה' ולא יאמרו עוד חי ה' אשר העלה את בני ישראל מארץ מצרים כי אם חי ה' אשר העלה ואשר הביא את זרע בית ישראל

מארץ צפונה ומכל הארצות אשר הדחתים שם' (ירמיה טז, יד) ובגמרא אמרו - 'לא שתעקר יציאת מצרים ממקומה אלא שתהא שעבוד מלכות עיקר ויציאת מצרים טפל לו' (ברכות יב:).

וכך גם לגבי שבחם של ישראל, לא יאמר עוד 'לכתך אחרי במדבר', כי אם 'לכתך אחרי באש ובמים'.

מסירות נפש בגלות עבור התורה והמצוות

הגלות יש בה פן נוסף של גילוי אהבה שאינו יכול להתבטא בימי הטובה. והיינו שהרי מחמת היסורים והצער קשה לקיים המצוות והתורה, וצריכים למסור את נפשם ולוותר על כל רצונם ומאודם עבור הקב"ה למען קיום התורה והמצוות. כי בזמן הגלות נוצר מצבים שאי אפשר לקיים את התורה רק על ידי מסירות נפש. וישראל בכל זאת מקיימים אותם ומקדשים את ה', 'כי עליך הורגנו כל היום' (תהילים מד, כג). ועל ידי זה בא לידי ביטוי ונראה לעין כל, נוראות אהבתם ודביקותם בה'.

ועל ידי מסירות נפש זו והתאמצות זו לקיים את התורה וללמודה בתנאים הקשים ביותר ובמסירות נפש, על ידי זה נעשים דבקים בה' ונעשים מאוחדים ודבוקים בתורה ובמצוות. כי כל דבר שהאדם נותן את נפשו עליו, נעשה שלו וקניינו.

וכענין שמצינו ביציאת מצרים דכתיב - כה אמר ה' זכרתי לך חסד נעוריק אהבת כלולותייך לכתך אחרי במדבר וגו'. ועל כן - קודש ישראל לה' ראשית תבואתה (ירמיה ב). עלי ידי ה'לכתך אחרי במדבר' נעשו קודש ישראל לה'. וכן כתוב - משכני אחריך נרוצה הביאני המלך חדריו (שיר השירים א, ד) כלומר שעל ידי שרצים אחר ה' נעשים קרובים אליו והוא מכניס את ישראל לחדריו. כי על ידי שמראים ומוכיחים במעשיהם שיש להם רצון ודביקות בה' ובתורה, גם כאשר הדבר מגיע בקושי ובסבל ובמאמצים, הרי זה מוכיח שרצון זה הוא בעצם נפשם ובמהותם. והקשר עם הקב"ה הוא כל עסקם עניינם ומציאותם, ואז זוכים לכך שאכן נעשים שלו.

בשעה שמתאמצים ביותר עבור הנהגת הטוב

והצדקות, אזי הדברים נעשים קנין בעצם הנפש. ובפרט כאשר מסרו את נפשם במשך שנות הגלות, מאז חנניה מישאל ועזריה עברו על עם ישראל שמדות והריגות, דורות של שמד, מסעי הצלב, אינקוויזיציה, עלילות דם, גירושים, שחיטות, שואה. כדכתיב - כי עליך הורגנו כל היום נחשבנו כצאן טבחה (תהילים מד). אך - כל זאת באתנו ולא שכחנוך ולא שיקרנו בבריתך (שם).

אחותי - שנתאחו לי בגלות

מסירות נפשם של ישראל על אהבת ה' ועל קיום המצוות, פועלת בעצמם חיבור וקשר עם הקב"ה. קשר שנעשה במהותם ובעצם נפשם, ובפרט כשמסרו נפשם בפועל ממש.

כדאיתא במדרש - 'מה לך יוצא לסקל על שמלתי את בני, מה לך יוצא לשרף על ששמרתי את השבת, מה לך יוצא ליהרג על שאכלתי מצה, מה לך לוקה בפרגול על שעשיתי סוכה על שנטלתי לולב על שהנחתי תפילין על שהטלתי תכלת על שעשיתי רצון אבא שבשמים, הה"ד (זכריה יג) 'ואמר אליו מה המכות האלה אשר הוכיח בית מאהביך' מכות האלה גרמו לי להאהב לאבי שבשמים'. (ויק"ר פרשה לב פסוק א)

ועל זה אמרו חז"ל במדרש שיר השירים - 'באותה שעה הקב"ה בא לג'ע, הה"ד באתי לגני אחותי כלה וגו' 'אחותי שנתאחו לי בגלות' כלה שנתכלו בגלות, כמה דתימא כי עליך הורגנו כל היום וגו' לפיכך עתיד לקרותם אחותי שיהיו אחוים אצלו, כלה כמה דתימא כלילת יופי ואומר וככלה תעדה כליה ואומר ותקשרים ככלה.

ושם - 'אריתי מורי עם בשמי - שנתמררו בגלות והיו מבשמים עצמם בקידוש שם שמים, לכך עתיד הקב"ה לענגם בג'ע ולקטר לפנייהם מכל הבשמים. אכלתי יערי עם דבשי - לפי שהערו ישראל נפשם למיתה בגלות, כמה דתימא 'תחת אשר הערה למות נפשו', והיו עוסקים בתורה המתוקה מדבש לפיכך עתיד הקב"ה להשקותם יין המשומר בענביו מששת ימי בראשית ולהרחיץם בנחלי חלב, ד"א על שם (יזאל ד) והיה ביום ההוא יטפו ההרים עסיס והגבעות תלכנה חלב וגו', 'אכלו רעים' - אלו ישראל שעשו רצונו של הקב"ה

בגלות ולא רצו להתערב באומות אלא שמרו בריתו של הקב"ה. ד"א 'אכלו רעים' אלו בעלי מצות 'שתו ושכרו דודים' אלו חכמי תורה' (במדב"ר ג - ב).

כלומר שבדרך עומק הדרש, מצב הכיליון עצמו המורה על עוצם הריחוק הנורא בתקופות הקשות שבגלות, הוא שמקנה להם את השם 'כלה', וגורם להם להיות ככלה להקב"ה. והגלות היא שמאחה אותם להיקרא 'אחות'.

וכדברים האלו מצינו בזוהר (ח"ג דף קטו:):
אמר רבי חייא, אנא שמענא מלה חדתא דאמר רבי אלעזר, לא מאסתים ולא געלתים לכלתם, לא הכיתים ולא הרגתים לכלותם מבעי ליה, אלא לא מאסתים ולא געלתים, מאן דסאנא לאחרא, מאיס הוא לקבליה, וגעלא הוא בגיעולא קמיה, אבל

הכא לא מאסתים ולא געלתים, מאי טעמא, בגין דחביבותא דנפשי בנייהו, ובגינה כלהו חביבין גבאי.

הדא הוא דכתיב לכלתם, לכלתם כתיב חסר וי"ו, בגינה לא מאסתים ולא געלתים, בגין דאיהי רחימתא דנפשי, רחימותא דילי גבה. (משל) לבר נש דרחים אתתא, והות דיירא בשוקא דבורסקי, אי לא הות היא תמן, לא עייל בה לעלמין, כיון דהיא תמן, דמי בעיניו כשוקא דרוכלי, דכל ריחין דעלמא טבין אשתכחו תמן. אוף הכא, ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם, דאיהו שוקא דבורסקי, לא מאסתים ולא געלתים, ואמאי, לכלתם, בגין כלתם, דאנא רחימנא לה, דאיהי רחימתא דנפשי דשרייא תמן, ודמי עלי ככל ריחין טבאן דעלמא, בגין ההיא כלה דבגויהו. אמר רבי יוסי, אלו לא אתינא הכא אלא למשמע מלה דא, די.

חמשה עשר באב

יום שמחה על שבטל האיסור מלהתחתן השבטים זה בזה. ג. הותר שבט בנימין לבוא בקהל. ד. בטלו הפרדסאות - השומרים שהעמיד ירבעם למנוע את העם מלעלות לירושלים. ה. ניתנו הרוגי ביתר לקבורה. וכל אלו הם ביטול גזירות, והוא יום שמחה גדולה.

ובמיוחד בגזירת מתי מדבר הוי ממש זה לעומת זה, שבתשעה באב נגזרה גזירת ארבעים שנה במדבר ובכיה לדורות, וביום זה החל הגלות וסילוק השכינה. ולעומת זאת בט"ו באב כלו מתי מדבר מלמות, ופסקה מהם גזירת ארבעים שנה של 'ויניעם במדבר'. והיינו שבטלה גזירת הגלות מישראל. וכמו כן חזר הדיבור למשה, והוא תיקון לגזירת הגלות וסילוק השכינה שנגזר בת"ב.

ויש עוד בראשונים שבט"ו באב נחנך בית שני. אם כן הוא יום שמחה, ממש מקביל כנגד האבילות על חורבן הבית בת"ב.

ועוד איתא בגמרא שם טעם לשמחת יום זה, משום שבט"ו באב בכל שנה פסקו מלכרות עצים למערכה, משום שכבר תשש כוחה של חמה. ונקרא

ט"ו באב - יום ביטול גזירות

אמר רבן שמעון בן גמליאל לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב וכיום הכיפורים (משנה סוף תענית).

ט"ו באב בא לאחר ת"ב, בימים שתקנו חז"ל לשבעה דנחמתא. ואכן מהותו של יום זה הוא מענין הנחמה. לעומת יום ת"ב שתקנו חכמים על הגזירות הרעות, הרי יום ט"ו באב הוא יום טוב שתקנו על ביטול גזירות שונות בדורות עם ישראל.

רוב העניינים שנזכרו בחז"ל שם (תענית לא). שהיו בט"ו באב הם ביטול גזירות ודברים רעים.

דהיינו, א. פסקו מתי מדבר מלמות, כלומר שבטלה גזירת הארבעים שנה. דבשנת הארבעים בט"ו באב נודע להם כי בטלה הגזירה וחזר הדיבור למשה [ויש מפרשים שבכל שנה בט"ו ידעו החיים שניצולו ממיתה. ועיין בתוס' ב"ב קא. ד"ה יום, ועיין מה שכתבנו בזה בבן מלך-חג השבועות שער ב מאמר א]. ב. הותרו שבטים לבוא זה בזה, והוא

יום תבר מגל. ונאמרו בזה במפרשים ב' ביאורים, או משום שמעתה יוכלו לעסוק בתורה. ועוד, שהוא כענין שעושיין שמחה לגמרה של מצוה.

סוף ימות החמה - ראש השנה מוקדם

ונראה כי ענין ביטול הגזירות המיוחד לט"ו באב, הוא משום שבמידה מסויימת ניתן לראות את יום ט"ו באב כהתחלה של השנה החדשה.

כי הרי קביעות השנה מבוססת ביסודה על מציאות מחזורית של מהלך האקלים. ותחילת השנה הוא בעונת הזריעה שזה תחילת סיבוב המחזור של היבול, ואחר כך באים ימות הגשמים וצמיחת התבואה והפירות בימות החמה, וכאשר מסתיימים ימות החמה, מסתיימת שנה אחת ומתחילה שנה חדשה.

ולפי הסדר הזה, סיום והתחלת השנה החדשה הוא בא' תשרי שאז נשלמו לגמרי ימות החמה ובאים ימי הזריעה והגשמים. אמנם במידה מסויימת ניתן לראות את סיום ימות החמה, כאשר מתחילים הימים להתקצר ותש כוחה של חמה. וכפי המבואר בגמרא שם שמחמשה עשר באב ואילך תשש כחה של חמה, ולא היו כורתין עצים למערכה לפי שאינן יבשין.

[והנה כללות ימות החמה הם מפסח ועד סוכות, ולכן שיא ימות החמה הם באמצעם מט"ו בסיון עד ט"ו באב הם. וכדאיתא פרק המקבל (ב"מ דף קו: לפי אחד השיטות) חצי ניסן אייר וחצי סיון קציר, חצי סיון תמוז וחצי אב קיץ, חצי אב אלול וחצי תשרי חום.

ואכן מצינו שלענין ערלה, הנוטע מט"ו באב ואילך אין מונים לו מקצת שנה כשנה, אלא הנטיעה כבר נטפלת לשנה החדשה. וכן לענין נטיעת אילן בערב שביעית, ההלכה היא שאסור מט"ו באב שלפני שביעית (שביעית פ"ב מ"ו רמב"ם פ"ג ה"א).

והיינו טעמא שט"ו באב הוא יום ביטול גזירות. כלומר שכל הגזירות הללו היו מעיקרם על כל השנה, ולא היה דינם להיבטל אלא בבוא השנה הבאה, אך מצד מידת הרחמים, ממהרים

להפסיק את הגזירה כבר בט"ו באב. מאחר שיום זה כבר ניתן לראותו כהתחלת השנה החדשה, משום שתמו עיקרם ותקפם של ימות החמה, כאמור. ולכן לענין הגזירות הרעות כבר מחשיבים את הזמן כהתחלה של השנה החדשה, שכן כך היא המידה ודרך ההנהגה מצד מידת הרחמים, שכל שניתן לצאת ידי העונש בצמצום, אין מדקדקים למצות את עומק הדין עד תומו. וכיון שניתן להחשיב שכבר התחיל התקופה החדשה, כבר נפטרו ידי ענשם. [וכמו שביארנו במקו"א לגבי מלקות שכתוב בתורה ארבעים יכנו ומיעטו חז"ל ארבעים חסר אחת, שכיון שגם כשחסר אחת נחשב כארבעים בצמצום, על כן מאחר שמדובר בעונש אזי ממידת הרחמים להעמיד את השיעור על המידה המצומצמת האפשרית. ונתבאר במקו"א בארוכה].

ט"ו באב - ברכת הטוב והמטיב

יש לעיין, בענין ט"ו באב, כי למרות כל הטעמים, אין זה מספיק להבין את מאמרו 'לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב'. וכי הימים טובים של פסח ושבעות ר"ה וסוכות, הם ימים טובים פחותים בטובתם מט"ו באב.

והנה בין הטעמים ליום טוב של חמשה עשר באב, אמרו שם - רב מתנה אמר יום שניתנו הרוגי ביתר לקבורה (תענית לא).

ושם - ואמר רב מתנה אותו יום שניתנו הרוגי ביתר לקבורה תקנו ביבנה הטוב והמטיב, הטוב שלא הסריחו והמטיב שניתנו לקבורה. וכן בברכות (מח:): הטוב והמטיב ביבנה תקנוה כנגד הרוגי ביתר.

ויש לתמוה משום מה תיקנו ברכה קבועה לדורות על מאורע פרטי של אותו דור. עד שבכל סעודה של אדם, צריך להודות ולהלל על אותו נס. ולא מצינו כן בשום נס, [חוץ מיציאת מצרים שיש בזה טעם מיוחד] שיזכירוהו כמה פעמים בכל יום. וכי ניסי פורים וחנוכה ועוד ניסים שהיו במשך הדורות, אינם חשובים ונפלאים יותר מנס של הרוגי ביתר שלא הסריחו והובאו לקבורה.

ועוד יש להבין בנוסח הברכה 'הטוב והמטיב',

וכן בהמשך לשון הברכה דמשמע שהיה בנס זה טובה כפולה ובשורה עצומה של טוב ומטיב.

אכן נראה שיש בזה יסוד גדול, והוא הסוד של קיום ישראל בגלות. כי כל הניסים שהיו לישראל, היו חלק מהנהגת ה' המיוחדת לעם ישראל. המולידים ומוציאים ממצרים ומנחה אותם בנתיבות לא נודעו. בדרכי הטבע ובדרכי נס, כפי שעלה לפניו יתברך באותה שעה. אמנם משעה שחרב הבית בראשונה ובשניה, נסתלקה שכינה מישראל. ואין השגחה גלויה, עד שנראה ח"ו כאילו עזב ה' את ישראל, ושוב נתונים ישראל לבו ולמשיסה בידי האומות, באין מי שיגן עליהם. ובפרט אחר חורבן ביתר, שכבר ירד לגמרי קרנם של ישראל, והיו נתונים בעובי הגלות בגזירות השמד.

הגילוי כי גם בעת הזעם לא עזבנו ה'

אמנם סוד זה נתגלה בנס מופלא ועצום זה, כאשר היו הרוגי ביתר נתונים לחורב ולחמה ולחיות השדה שלש שנים יומם ולילה, ולא הסריחו. נס נפלא ועצום, עד שבסופו של דבר ניתנו לקבורה. ואז נתעוררו כלל ישראל להתבונן בדבר נס ופלא זה. הנה עדיין זוכים ישראל לניסים, עדיין מלווה אותם הקב"ה בהנהגה מופלאה ולא יטשם לעולם.

והנה זה ענין נפלא, שהרי מדובר במצב של רוגז ועונש נורא, כשחמת אף ה' ניתכה בישראל במלוא זעמה. שמונים רבוא! של הרוגים הרג אדריינוס בביתר [לפי חלק מנוסחאות המדרשים ובאחרים אף יותר]. ולא זו בלבד, אלא אף גיויתיהם לא באו לקבורה אלא נידונו להתגולל בבזיון שלש שנים. והרי הכל בא במשפט מאת ה'. אך בתוך עונש נורא זה עצמו, נתגלה פתאום ענין של חיבה.

כי רצונה של מלכות הרשעה היה לבזות ולהשפיל את כבוד ישראל, ולתת את גופם כדומן על פני האדמה. והקב"ה הראה, כי הוא רוצה בכבודם, ולא הסריחו. ואדרבא, היה בזה כבוד לעם ישראל שאף שמונחים בשדה לא הסריחו. ונתגלה הסוד, כי אף כאשר הקב"ה מכה בנו, אינו כמכת אויב. אלא כאשר ייסר איש את בנו.

בתוך מפלשי העבים הכבדים של הגלות

המרה, נתגלתה קרן של אור. הנהגה של נס בתוך הגלות. והיה נס זה, הוכחה כי לא יטוש ה' את עמו. שגם בתוככי תקופת הגלות משגיח עלינו, ועדיין ידו נטויה עלינו, ובזה מולך עלינו בהסתר בתוך הגלות. ומן הנס הנפלא של הרוגי ביתר נתגלה סוד זה, שכל מקום שגלו שכינה עמיהם.

אין זה נס פרטי שהתרחש בדור מסויים, אלא מהלך מחודש בהנהגת ה' בישראל. דהיינו שגם בעת חורבן ושואה, נמשכת ההשגחה וההנהגה הפרטית לישראל. ואכן מודגש בברכה זו הנצחיות והקיום התמידי, של היות ה' לנו לאלוקים. הא-ל-מלכנו אדירנו בוראנו גואלנו יוצרנו קדושנו קדוש יעקב רועינו רועה ישראל. הכל לחזק ולהדגיש את הדבר הזה שה' הוא מלך ישראל ורועה ישראל בכל התוקף, וענין זה הוא נצחי, ונמשך בכל עת. הוא הטיב הוא מטיב הוא יטיב לנו הוא גמלנו הוא גומלנו הוא יגמלנו לעד... ומכל טוב לעולם אל יחסרנו.

רק עתה כאשר העמיקו לשקוע ולטבוע בעומק צרות הגלות האיומות בחורבן ביתר. נודע לישראל כי גם בתוך ריחוק זה, מנהיג אותנו הקב"ה. אמנם מחמת הרוגז וחרון האף, הכל הוא בהסתר עצום. אולם, תמיד יש השגחה והנהגה. ותמיד תמיד בכל עת ובכל שעה לא יטשנו ולא יעזבנו, גם כי אלך בגיא צלמוות לא אירא רע כי אתה עמדי.

ואכן מאז אותו נס של הרוגי ביתר, נעשו ניסים רבים פרטיים וכלליים בכל הדורות שבגלות, לעם ישראל לחכמיו ולצדיקיו, כמסופר בחז"ל ומאבותינו ורבותינו. הנס בחורבן ביתר, היה האות לחידוש זה, כי גם בעת הגלות תמשך השגחת ה' עלינו להגן עלינו ולהובילנו ברחמי המרובים.

אדירנו בוראנו גואלנו יוצרנו קדושנו

בזה יובן תוכן הברכה שלא מצאנו במקום אחר ביטויים כדוגמתם - הא-ל, אבינו, מלכנו, אדירנו, בוראנו, גואלנו, יוצרנו, קדושנו, קדוש יעקב, רוענו, רועה ישראל, המלך הטוב. כלומר שבאים להביע בברכה זו שה' הוא עמנו ועדיין לא עזב אותנו, ועד כמה ה' דבוק בנו ואוהב אותנו לנצח, בכל המצבים אף בשעת עונש וחרון אף.

כמו כן בהמשך הברכה אנו מוצאים ביטויים

צדקה וקדושה. אך כאשר יש קיום ותוקף לקשר, גם בעת הירידה הגדולה, ובתוך תקופת העונש עצמה, כאשר הקב"ה מכה את ישראל, וגודע בחרי אף את כל קרן ישראל. משמעות הדבר הוא כי הקשר הוא מצד עצם מציאותם ומהותם. אז נודע לכל כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו, בלי שיתכן הפסק ועזיבה.

ברכת מזל טוב ורוב נחת

שלוחה מאתנו מקרב לב למעלת כבוד האי גברא רבה ויקרא, מחשובי אברכי קהילתנו, איש חמודות ורב תבונות, מתומכי מכונו

הרה"ג רבי **טוביה כהן שליט"א**

ר"מ בישיבת אור התלמוד
שותרם חלק מהוצאת הגיליון
לרגל אייבוי בתו תחי'

יהי רצון שיזכו הוא ומשפחתו לרוות רוב נחת דקדושה מהם ומכל צאצאיהם לתפארת המשפחה הנכבדה וזכות החוקת והעמדת התורה תעמוד להם להתברך בכל הברכות האמורות בתורה, וימלא ה' כל משאלות לבם לטובה ולברכה אמן

המברכים
הנהלת המכון

שהקב"ה מטיב וגומל לנו חסדים בעבר בהוה ובעתיד - הוא הטיב הוא מטיב הוא יטיב לנו, הוא גמלנו הוא גומלנו הוא יגמלנו לעד. כי אחר שראינו שה' משגיח עלינו בכל המצבים, מעתה אנו בטוחים שלא יעזבנו ואל יטשנו לנצח. וסיום הברכה - ומכל טוב לעולם אל יחסרנו, יכול להתפרש על זה הדרך, שאנו בטוחים בזה שכשם שה' דאג לצרכנו עד עתה כן ימשיך לתת לנו מטובו לעולם, ויכול להתפרש גם בדרך בקשה.

הקשר בתוך עוצם הגלות, אינו רק עדות על חוזק הקשר והמשכיותו. אלא יש בזה גילוי, על מהות הקשר עד היכן הדברים מגיעים, מתגלה כאן קשר יותר פנימי ועצמותי מאשר היה ידוע בזמן הבית. מתברר שיש קשר בין הקב"ה לכנסת ישראל לא רק מחמת צורת הנהגתה המסויימת, אלא יש דביקות בעצם מהותם של ישראל. שגם כאשר יש כל כך חרון אף, ושואה קשה ניתכה על ראשם של ישראל, ובכל זאת רואים את הרצון העליון, להמשך הקשר בהנהגה ניסית. וא"כ הרי זה קשר עם המהות של עם ישראל, עם עצם מהותם ומציאותם. קשר כזה שאין יכול לחול בו שום פגם, כי הוא קשר של מציאות. אילו היה הקשר בחינת 'אהבה התלויה בדבר', כבר היו אז כל הסיבות שבעולם, שיתנתק הקשר ח"ו ותפגם הדביקות. המשך הקשר והדביקות, מוכיח כי החיבור ההדוק אינו מחמת שום סיבה וטעם, אלא משום שהוא אחד בעצם.

ובאמת, שלמות אחדות ודביקות זו, שייכת לימות המשיח ועוה"ב, וכדכתיב - והיה ביום ההוא תקראי אותי אישי ולא תקראי אותי עוד בעלי (הושע ב, יח). ואמרו על זה בחז"ל - אמר רבי יוחנן ככלה בבית חמיה ולא ככלה בבית אביה (פסחים פז). ואיתא - עתידין צדיקים שנקראין על שמו של הקב"ה (ב"ב עה:). אלא ששורש ימות המשיח הוא דווקא בעומק הגלות. שעל ידה נעשית ההכנה וההכשר לגאולה ולגילויי הדביקות העצומים שיהיו אז. כאשר נכנסו כלל ישראל בעבי הענן והחושך של הגלות האפילה, אז החל להתנוצץ סוד דביקות זו.

בתקופת הטובה, כאשר ישראל היו במעמדם לפני שחטאו, היה הקשר מצד מעשינו והנהגתינו. מחמת שאנו עם הנוהגים בדרכי ה' הישרים, ביושר

התודה והברכה לידידנו הנכבדים מתומכי מכונו
שנטלו חלק בהוצאות גיליון זה

ברכת מזל טוב לידידנו הנכבד, מחשובי אברכי קהילתנו
הרב **ברוך גוטפרב שליט"א**
לרגל הולדת הבת

ברכת מזל טוב לידידנו הנכבד, מחשובי אברכי קהילתנו
הרב **מאיר לוצקין שליט"א**
לרגל הולדת הבן

ברכת מזל טוב לידידנו הנכבד, מחשובי אברכי קהילתנו
הרב **יוסף קורנבליט שליט"א**
לרגל הולדת הבן

ברכת מזל טוב לידידנו הנכבד, מחשובי אברכי קהילתנו
הרה"ג רבי **יצחק קרישבסקי שליט"א**
לרגל נישואי הבן

ברכת מזל טוב לידידנו הנכבד, מחשובי אברכי קהילתנו
הרב **אריה מרדכי קרישבסקי שליט"א**
לרגל הולדת הבן